Maa- ja metsätalousministeriö
Luonnonvaraosasto, erätalousyksikkö (riistatalous)

HE 41/2023 vp eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Muistio valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston kuulemiseen 10.11.2023

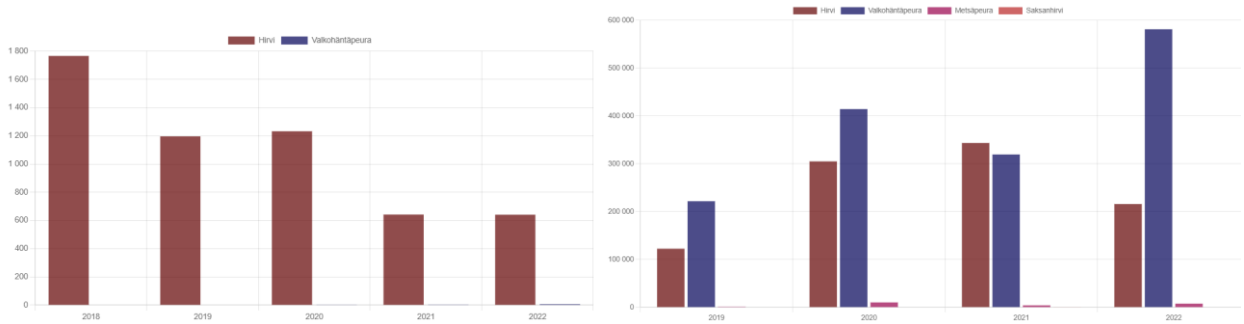
Teema 1: Luku 30.40. Momentit 30.40.41, 30.40.42 ja 30.40.50 tarkempi esittely.

30.40.41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Erityisasiantuntija Jussi Laanikari
p.0407336229

- Momentille esitetään 3,590 4,760 milj. euron määrärahaa. Määräraha koostuu tulomomentille 12.30.42 kertyvistä hirvieläinten pyyntilupamaksuista. jotka säilyvät ennallaan.

- Vuoden 2023 talousarvioon verrattuna määräraha on 1,17 milj. euroa pienempi pyyntilupamaksutulojen vähenemisestä johtuen. Momentin määräraha käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuviin menoihin sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuviin menoihin. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin.
- Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 ja vasan 50 euroa. Hirvien pyyntilupamaksuja arvioidaan tuloutuvan 2,800 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,790 milj. euroa.
- Hirvieläinten aiheuttamat metsävahingot, jotka maksettiin vuonna 2023, nousivat hieman edellisvuodesta ollen 0,72 milj. euroa (0,69 milj. euroa). Hirvieläinten aiheuttamat maatalousvahingot nousivat 0,8 milj. euroon edelliseen vuoteen verrattuna (0,67 milj. euroa)
- Hirvien aiheuttamien metsätalousvahinkojen arvioidaan laskevan, mutta maatalousvahinkojen osalta vahinkomäärät eivät juuri korreloi valkohäntäpeurakannan kasvuun tai laskuun.

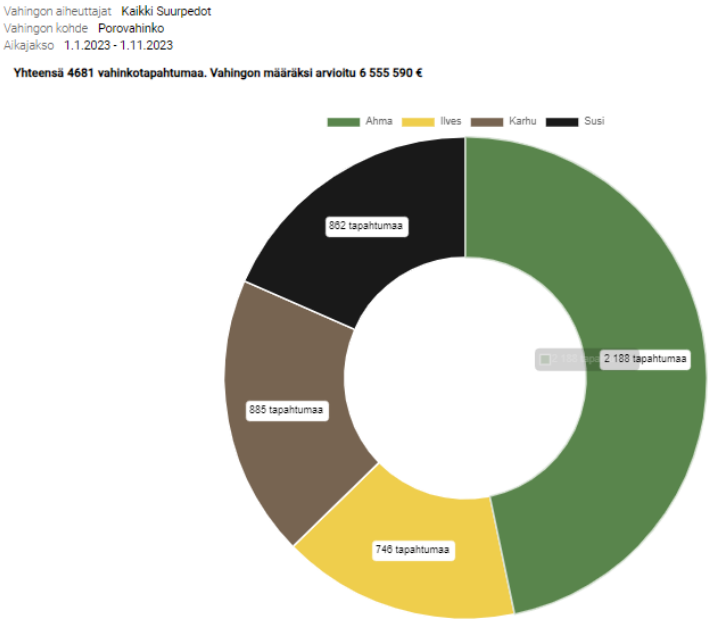

Kuva. Vasemmalla hirvieläinten metsävahinkojen kehitys ja oikealla maatalousvahinkojen kehitys 2018-2022.

30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Erityisasiantuntija Jussi Laanikari (etunimi.sukunimi@gov.fi)
p.0407336229

- Momentille esitetään 8,85 milj. euroa. Määräraha on sama kuin vuoden 2023 talousarvio.
- Määräraha käytetään vuonna 2023 ja 2024 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen
- Alkuvuoden toteutuneiden vahinkotapausten (4725 löydettyä poroa) sekä loppuvuoden vahinkoarvion (n. 680 poroa) perusteella porovahinkojen määräksi arvioidaan vuonna 2023 yhteensä 9,5-10 milj. euroa. Tämä on sama tai 0,5 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2022 toteutuneet porovahingot (yhteensä 10 milj. euroa).
- Porovahingot muodostavat yli 90% kaikista suurpetojen aiheuttamista vahingoista. Vuonna 2022 jo aiheutuneista vahingoista 46% on ahman aiheuttamia, 16% ilveksen, 19% karhun ja 18% suden.

Kuva. Eri suurpetojen osuus porovahingoista (1.11.2023 tilanne). Summa ei sisällä vasahävikkiä. Lähde:riistavahingot.fi

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vahinkojen määrän vähentäminen on nykyisessä tilanteessa äärimmäisen vaikeaa. Porovahingot muodostavat momentin vahinkokertymästä yli 90%. Poroelinkeinon suojaamiseen ei ole käytännössä muita keinoja kuin vahinkoa aiheuttavien yksilöiden tappaminen. Ahma aiheuttaa yleensä enemmän vahinkoa kuin kolme muuta suurpetoa yhteensä. Vähälukuisen ja hitaasti lisääntyvän ahmakannan merkittävä vähentäminen on muodostunut lähes mahdottomaksi Natura 2000 –arviontiprosessien johdosta, sillä ahman metsästäminen Natura-alueella on korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksen (KHO:2020:31) mukaan hanke, jonka vaikutukset on arvioitava. Ahma on suojeluperuste lukuisilla Natura 2000 –alueilla Pohjois-Suomessa. Samoilla alueilla aiheutuu suurimmat ahmavahingot. Vuonna 2022 ahman aiheuttamat vahingot kasvoivat 30 % ollen yli 5 miljoonaa.
- Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kumosi 03.02.2023 Suomen riistakeskuksen tammikuussa 2022 tekemän päätöksen, jossa oli myönnetty haetusta kahden ahman poikkeusluvasta lupa yhdelle ahmalle porovahinkojen estämiseksi Suomen Käsivarren erämaa-alueelle. Hallinto-oikeus toteaa päätöksessä, että ei voida varmistua siitä, että yhdenkään ahman pyytämiseen myönnetyllä poikkeusluvalla ei merkittävästi heikennetä suojelun perusteena olevia luonnonarvoja kysymyksessä olevalla Natura 2000 -alueella. Vaikka Suomen riistakeskus oli itse hankkinut ahmaan liittyviä selvityksiä luvan myöntämiseksi, se ei hallinto-oikeuden mukaan korvannut luonnonsuojelulain 65 §:ssä poikkeusluvan hakijan tehtäväksi säädettyä arviointimenettelyä eli paliskunnan olisi tullut käynnistää ahmatutkimus ja selvittää alueen populaation rakenne ja pentutuotto. Vahinkojen vähentäminen ei siten ole metsästyslain menetelmin mahdollista, koska käytännössä luonnonsuojelulain Natura -säännökset estävät myös yksittäisten ahmayksilöiden poistamisen.

- Taulukko. Poronhoitoalueella metsästetyt ahmat metsästysvuosittain.

Metsästysvuosi	Määrä
2016-17	8
2017-18	8
2018-19	8
2019-20	8
2020-21	4
2021-22	3
2022-23	3
Kaikki yhteensä	**42**

- Ahmoja voidaan metsästää vahinkojen estämiseksi vain muutamia yksilöitä vuosittain, mutta poikkeuslupia voida kohdentaa pahimmille vahinkoalueille, jotka yleensä ovat Natura 2000 –alueita. Viime vuosina MMM ei ole enää ministeriön asetuksella rajoittanut Suomen riistakeskuksen luvanmyöntöä.

- Kotieläin- ja viljelysvahinkojen osuus momentilta on alle 0,7 milj. euroa ja vahinkojen ehkäisemistoimenpiteiden osuus noin 0,75 milj. euroa. Alkuvuoden

vahinkojen (0,6M€) ja loppuvuoden vahinkoarvion (0,05-0,1M€) perusteella kotieläin- ja viljelysvahingot tulevat jäämään myös alle 0,7M€.

- Vuoden 2022 petovahinkokorvaukset on maksettu 74% tasoon saakka, mutta 2023LTAEII:ssa haetaan porovahinkojen täysimääräiseksi korvaamiseksi noin 2,5M€
- kehyksen mukainen porovahinkoihin suunniteltu 7,5M€ varaus tarkoittaa, että 30-40 % joudutaan leikkaamaan ilman lisäyksiä. 2,5M€ puuttuu komission korvauskatosta (10M€).
- Vuoden 2023 alusta kotieläin-, irtaimisto- ja mehiläisvahingot on korvattu sitä mukaa kuin niitä syntyy, joten momentilla tulee olla 2023 vahinkojen lisäksi riittävä puskuri vuoden 2024 vahinkojen hoitamiseen.

30.40.50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Erityisasiantuntija Janne Pitkänen
p. 0295 162 338

- Momentille esitetään 13,908 miljoonan euron määrärahaa.
- Määräraha perustuu riistanhoitomaksukertymään, joka on merkitty tuloarvion momentille 12.30.45. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2024 on noin 307 778 (edellisenä vuonna 308 329), josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 9 889 (ed.vuonna 9 461). Arvioitu kertymä on 12 908 000 euroa (edellisenä vuonna 13,059 milj.euroa). Hallitus esittää momentille lisäksi 1,000 milj.euroa lisäystä HELMI-elinympäristöohjelman jatkamiseen (SOTKA-hanke, vieraspetopyynti).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)	
Suomen riistakeskus	8 405 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 800 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	450 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet — riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, kansainvälinen vaikuttaminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	2 253 000
Yhteensä	**13 908 000**

<u>Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet – tarkempi esittely arvioitu käyttö</u>	
- Kohdennettu yleisavustus Suomen riistakeskuksen strategisiin hankkeisiin (Oma riista –tietojärjestelmän kehittäminen,	500 000
- Erityisavustus riistanhoitoyhdistysten ammattimaisen toiminnanohjauksen tukemiseen	300 000
- Erityisavustus riistanhoitoyhdistysten	78 000

vapaaehtoisen yhdistymisen tukemiseen	
- MMM/LVO/ERÄ lainsäädäntöasiantuntija: metsästyslainsäädännön muutosten valmistelu (1 htv)	100 000
- MMM/LVO/ERÄ asiantuntija villisikatyöryhmän mietinnön ja riistakonsernin strategian toimeenpanotehtävät (1 htv)	75 000
- Avustus ampumaratojen ympäristölupahankkeeseen	200 000
- HELMI-elinympäristöohjelman jatkaminen (SOTKA-hankkeet, vieraspetopyynti)	1 000 000
Yhteensä	2 253 000

- Määräraha käytetään:
    - tehostamaan riistanhoitoyhdistysten toiminnanohjauksen ammattimaistumista ja vapaaehtoista yhdistyimistä
    - tehostamaan riistahallinnon kansainvälistä vaikuttamista, villisikakannan hallintaa (villisikatyöryhmän mietinnön toimeenpano) sekä riistakonsernin strategian toimeenpanoa ja metsästyslainsäädännön muutosten valmistelua,
    - Ampumaratojen ympäristölupahankkeen osarahoitukseen,
    - HELMI-elinympäristöohjelman jatkamiseen (MMM:n SOTKA-hanke, vieraspetopyynti)
- Riistanhoitomaksu on valtion metsästäjiltä keräämä veroluontoinen maksu, jonka valtio ohjaa laissa riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta säädetyllä tavalla riistahallinnon ylläpitämiseen ja riistatalouden edistämiseen.
- Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä hallitusohjelman lisäys 1,0 milj. euroa HELMI-elinympäristöohjelman jatkamiseen (MMM:n Sotka –hankkeisiin.